

İSTKA 2014-2023 İSTANBUL BÖLGE PLANI HAZIRLIK ÇALIŞMALARI KAPSAMINDA

“EĞİTİM” TEMASI İLE İLGİLİ TÜSİAD GÖRÜŞLERİ

Eğitimin Niteliği

Son elli yılda sektörler arası dengeler çok değişmiş, yeni iş alanları ortaya çıkmıştır. Teknolojinin de ilerlemesiyle meslekler daha fazla beceri gerektirmeye başlamıştır. Dolayısıyla işgücü piyasasında ihtiyaç duyulan beceriler de daha karmaşık ve hatta öngörülemez olmuştur.

Bu noktada, bireylerin öğrenmeyi öğrenmesi ve hayatı boyunca öğrenmeye istekli olması bir zorunluluk haline gelmiştir. Eğitim sisteminin kazandırdığı beceriler ile işgücü piyasasının ihtiyaç duyduğu becerilerin yakınlaştırılması gereklidir. Beceri uyumsuzluğunu alt edebilmek için, artık öğretmenler, öğrencileri mevcutların yanı sıra henüz ortaya çıkmamış iş ilanları, henüz icat edilmemiş teknolojiler için de hazırlamak durumundadır.

21. yüzyılda başarıya ulaşmak için bireylerin edinmesi gereken becerilerin başında, öğrenme ve inovasyon becerileri gelmektedir. Bu kapsamda yaratıcılık, eleştirel düşünme, problem çözme, işbirliği ve iletişim becerilerinin edinilmesi büyük önem taşımaktadır. Dijital çağın bir gereği olarak dijital okur-yazarlık (bilgi, medya ve bilişim becerileri) da olmazsa olmaz kabul edilmektedir.

Düşünme ve içerik bilgisinin yanı sıra çocukların karmaşık yaşam ve kariyer yollarında ihtiyaç duyacakları esneklik ve uyum kabiliyeti, inisiyatif alma, öğrenme sürecini kendi kendine yönetebilme, sosyal ve kültürel etkileşimlerde bulunabilme, liderlik, üretkenlik, sorumluluk ve hesap verebilirlik gibi becerilerin de geliştirilmesi gereklidir.

Özetle, “21. yüzyıl becerileri”nin öğrencilere kazandırılması, dolayısıyla eğitimin içeriğinin ve eğitim metotlarının buna göre yeniden tasarlanması gereklidir.

Erken Çocukluk Eğitimi (okul öncesi eğitim)

Erken yaşlar, çocukların gelişiminin en hızlı olduğu ve yüksek öğrenme potansiyeline sahip oldukları dönemdir. Bilimsel araştırmalar, profesyonel bir erken çocukluk eğitimi alan çocukların, ileriki okul dönemlerinde ve yaşamlarında daha başarılı olduklarını göstermektedir. Ülkemizde okul öncesi eğitim ilkökul öncesinde 1 yıl zorunlu olmalı, kademeli olarak daha erken yaşlara doğru zorunlu hale getirilmelidir.

Mesleki Eğitim

Türkiye’de işsiz sayısını artıran önemli bir yapısal etken, özellikle eğitilmiş gençler arasında işsizlik oranının yüksek olmasıdır. Gençler, eğitilmiş olanlar da dâhil, ilk işlerini bulmakta zorlanmaktadır. Bu gözlem, hem iş arama sisteminin etkin çalışmadığına işaret etmekte, hem

de mesleki açıdan uyumsuzluğu göstermektedir. Bu noktada eğitim reformunun ve özellikle mesleki eğitim-işgücü piyasası bağlantısının kurulmasının önemi ortaya çıkmaktadır.

Mesleki eğitimde dar meslek alanları yerine, geniş tabanlı sektörel eğitimin verildiği, dual (ikili) öğretim temeline dayalı, modüler kredili sistemle esneklik özelliğine sahip ve çalışma yaşamının ihtiyaçlarına cevap verebilen bir model hayata geçirilmelidir. Okullar ile işletmeler arasında işbirliği sağlanmalı ve programlar geliştirilirken meslek standartları-eğitim-istihdam olanakları arasındaki dengeler iyi kurulmalıdır. Bu noktada yerel düzeyde idari merciler, okullar ve işletmeler arasındaki sosyal diyalog ön plana çıkmalıdır.

Okullar ve işletmeler arasında birebir eşleşme sağlanması teşvik edilerek istihdam ile eğitim arasında daha mikro düzeyde bir ilişki kurulabilecektir. İşletmelerin eğitim ortamlarının mevcut ürün ve hizmet üretim süreçlerine uygun halde iyileştirilmesi, işyerlerinde eğitici eğitimleri ve öğrenci eğitimlerinin sağlanması, her işyerinin eşleştirildiği okulun öğrencilerine staj imkânı sağlaması teşvik edilmelidir.

Yeni meslek okullarının ve programların açılması, atıl kalanların kapanması, müfredatın güncellenmesi gibi konular; il bazında işgücü piyasası ihtiyaç analizleri de dikkate alınarak, işverenlerin de katkılarıyla gerçekleştirilmelidir.

Mesleki ve teknik ortaöğretim okullarının programları ile meslek yüksekokullarının programları arasında bütünlük kurulmalı ve işgücü piyasasının ihtiyaçları doğrultusunda düzenli aralıklarla müfredat güncellenmelidir.

Kariyer Yönlendirme

Mesleki rehberlik ve danışmanlık hizmetleri geliştirilmelidir. Örneğin liselerde seçmeli ders olarak kariyer yönlendirme derslerinin konulması, sürece ailelerin daha fazla dâhil edilmesi ve gençlerin meslek sahibi olmaları yolunda eğitim sistemindeki olanaklar hakkında aileleriyle birlikte bilinçlendirilmeleri sağlanabilir.

Mesleki eğitimin sadece meslek liseleri ile sınırlı kalmaması, genel liselerde de öğrencilere bazı temel mesleki becerilerin kazandırılması yararlı olacaktır. Ayrıca ortaöğretimdeki öğrencilerin ilgi duydukları alanlarda bilgi edinmeleri ve bu meslekleri tecrübe etmeleri için meslek yüksekokullarındaki meslek derslerine katılımları projelendirilmelidir.

Yabancı dil öğretimi ve enformasyon (bilgi) teknolojileri eğitimi

Mesleki eğitim dahil olmak üzere eğitimin tüm aşamalarında yabancı dil eğitimine gereken önemin verilmelidir. Ayrıca ileri teknolojiye dayalı sistemleri kullanabilecek nitelikli elemanların yetiştirilmesi için bilgi ve iletişim teknolojileri eğitimine eğitim programlarında ağırlıklı yer verilmelidir.

Hayat Boyu Öğrenme

“Hayat Boyu Öğrenme” anlayışı kapsamında, her düzeyde yetişkinlere yönelik eğitim düzenlemeleri artarak sürdürülmeli ve eğitimin hedef kitlesi yeniden gözden geçirilmelidir.

Türkiye’de hayat boyu öğrenme alanında uluslararası karşılaştırmaya yönelik verilerin düzenli olarak toplanması, bir veri tabanı oluşturulması, kritik alan ve zayıflıkların belirlenmesini kolaylaştıracaktır.

Yükseköğretim

Üniversite özerkliğinin sağlanması ve hesap verebilirlik mekanizmalarının geliştirilmesi gereklidir.

Üniversitelerin çeşitlenmesine olanak verecek yasal düzenlemelerin yapılması önem taşımaktadır.

YÖK’ün koordinasyon sağlayan bir kuruma dönüştürülmesi gerekmektedir.

Yükseköğretime ve araştırmaya ayrılan finansal kaynakların ve araştırmacı sayısının, üniversitelerimizin rekabet etmeyi hedeflediği ülke üniversitelerinin seviyesine çıkarılması önem arz etmektedir.

Bilimsel araştırma ile bu araştırmaların ekonomik değere dönüşmesi arasındaki köprünün kurulması için üniversite-sanayi işbirliğini teşvik edecek hukuki ve idari düzenlemeler yapılmasına; araştırma alanı ile özel sektör arasındaki etkileşimin başarılı ülke örnekleri seviyesine çıkarılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

“İSTİHDAM VE BEŞERİ SERMAYE” TEMASI İLE İLGİLİ TÜSİAD GÖRÜŞLERİ

Kadınların İşgücü Piyasasına Katılımı

Kadınların işgücüne katılım oranları bakımından Türkiye ile birçok ülke arasındaki uçurumun kapatılabilmesi yolunda etkili politikaların gündeme gelmesi gerekmektedir. Sürdürülebilir büyüme ve kadınların işgücüne katılımı arasındaki güçlü ilişki de dikkate alınarak, söz konusu hedefe ulaşılması için gerekli çalışmalar hızlandırılmalıdır.

İş ve aile yaşamını uyumlaştıran politikalar kadının istihdama katılımı açısından kritik rol oynamaktadır. Bu konuda çeşitli ülke örneklerinden istifade edilmeli, çocuk bakım sorumluluğunu sadece kadınların üzerine bırakan ve işgücü piyasasına girmelerini güçleştiren anlayıştan uzaklaşılmalıdır.

Mevzuatta, çalışan kadınların çocukları için emzirme odası/kreş hizmetinin sağlanmasından işverenleri yükümlü tutan düzenlemeler mevcuttur. Kamu ve yerel yönetimleri de bu hizmetin sunumuyla yükümlü tutan düzenlemeler yapılmalıdır. Tüm düzenlemelerde yaptırımlar yerine “teşvik” unsuruna ağırlık verilmelidir.

Çocuk bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması amacıyla, kamu teşviklerinin kapsam ve içeriğinin genişletilerek, kreş ve çocuk bakım evleri kurulması için arz yönlü teşvik uygulanmalıdır (ayrıca kreşlere kamu finansman desteği gibi talep yönlü teşvikler de gündeme getirilebilmektedir).

Yeni teşvik sistemine kreş, çocuk bakım evleri ve okul öncesi eğitim hizmetleri dâhil edilmeli ve bu alanda 1-2-3-4 ve 5. bölgelerde yatırım yapanların 5. bölge desteklerinden faydalanmasının sağlanmalıdır. Teşvik için asgari yatırım miktarı öngörülmesi durumunda, söz konusu miktarın, bu hizmetlerin yurt çapında kaliteli, yaygın ve ekonomik şekilde sunulabilmesi hedefi gözetilerek belirlenmesi önemlidir. Örneğin, “Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar’ın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ”de okul öncesi eğitim kurumlarına teşviğe yönelik 1. ve 2. Bölgeler için 1 milyon TL, 3. ve 4. Bölgeler için 500.000 TL asgari yatırım tutarları öngörülmektedir. Yeni teşvik sisteminde kreş ve çocuk bakım evleri ile okul öncesi eğitim kurumları için teşviklerde eğer asgari yatırım miktarı öngörülebilecekse, bu miktarların aşağıya doğru revize edilmesinde fayda görülmektedir.

Kadın istihdam politikasının unsurlarından bir diğeri de **kadın girişimciliğinin** geliştirilmesi olmalıdır. Bu kapsamda, kadın girişimcileri ve girişimci adaylarını danışmanlık ve eğitim vererek daha donanımlı hale getirmek, inkübasyon merkezlerinin sayısını artırmak, kadın girişimciler için ağ grupları oluşturarak deneyimlerini ve sorunlarını paylaşabilecekleri platformlar yaratmak ve finansal kaynaklara erişim konusunda destekler sunmak son derece önemlidir.

AB ülkelerinde önemli bir payı olan ancak ülkemizde henüz yeteri kadar istifade edilmeyen güvenceli esnek çalışma biçimleri kadınların çalışma yaşamından kopmamaları için bir imkan sunabilir. Bununla birlikte, bu tarz çalışma biçimlerinin ağırlıklı olarak kadınlara özgü bir seçenek olarak algılanmasına ve kadınların kariyer basamaklarında dezavantajlı konuma gelmelerine sebep olacak unsurlar da dikkate alınmalı ve dengeli bir ortamın tesisine özen gösterilmelidir.

Türkiye’de istihdamda olan kadınların %58’i esas işlerinden dolayı herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı değildir. Çalışma koşulları, kişisel ve toplumsal refah, haksız rekabet gibi alanlarda önemli sorunlara işaret eden kayıtdışılık ile mücadelede daha etkili adımlar atılmalıdır.

İlköğretimde okullaşma oranlarında eşitlik sağlanmasına karşın halen ortaöğretim ve yükseköğretimde kadın-erkek okullaşma oranları arasında kadınlar aleyhine önemli farklar söz konusudur. Kadınların her eğitim kademesinde eğitime erişimleri artırılmalıdır.

Eğitim sisteminden başlayarak, cinsiyete dayalı iş b6l6m6 yaklaşımını ortadan kaldıracak 6nlemler alınmalıdır. 6rneğin kız 6đrencilerin bilim ve teknoloji alanlarına y6nelmesi teşvik edilmelidir.

G6venceli Esnek alışma

Bir yandan işletmelerin işg6c6 esnekliği ihtiyaını karşılamak, diğer yandan çalışma şartları açısından işçilerin haklarını koruyan bir model oluşturmak gereklidir. AB’de hem Avrupa Komisyonu hem de sosyal taraflar, uzun s6redir, esneklik ve g6vence boyutunu dikkate alan, dengeli 6z6mlere ilişkin politikalar arayışındadırlar. T6rkiye bu tartışmaların dışında kalmamalıdır. Bu s6rete tarafların endişelerini gidermek ve kendi yol haritamızı geliştirmek için sosyal diyalog 6nkoşuldu.

“G6venceli esnekliğin”, hayat boyu 6đrenme stratejileri, aktif işg6c6 politikaları, esnek ve g6venilir iş s6zleşmeleri, modern sosyal g6venlik sistemleri ve sosyal koruma ile birlikte hayata geçirilmesi gerekir.

2003 tarihli İş Kanunu ile getirilen esnek çalışma y6ntemlerinin (kısmi s6reli çalışma, belirli s6reli çalışma, ağrı 6zerine çalışma, geçici iş ilişkisi) yaygın bir uygulama alanı bulabildiğini s6ylemek g6t6r. İş Kanunumuzda esneklikle ilgili bazı sınırlamaların g6zden geçirilmesi gereklidir.

İş Sağlığı ve G6venliği

6lkemizde sıkça meydana gelen ve 6l6m ve ciddi yaralanmalarla sonuçlanan iş kazaları iş sağlığı ve g6venliği konusunun hassasiyetle ele alınması gereğini ortaya koymaktadır. İş kazalarının çoğunun bilinçsizlik ve ihmalden kaynaklanması ve 6nlenbilir nitelikte olması, konuyla ilgili zihniyet sorunu ile m6cadele edilmesini 6n plana çıkarmaktadır.

Bu sorunu 6zebilmek için iş sağlığı ve g6venliği konusunun zihniyet, altyapı, uzman insan kaynakları ve mevzuat gibi t6m boyutlarıyla ele alınması gereklidir. T6m işverenler, çalışanlar ve kamu kesimi, 6nleyici tedbirleri almak ve g6venli ve sağlıklı çalışma koşullarını yaratmak için işbirliği gerçekleştirmelidir.

İş sağlığı ve g6venliği k6lt6r6n6n yaygınlaşması, iş kazalarının azalması ve haksız rekabetin 6nlenmesi için mevzuatın uygulanabilir olması b6y6k 6nem taşımaktadır. Ayrıca, mevzuatın tek başına yeterli olmadığı da hatırdta tutularak, aynı zamanda iş g6venliğiyle ilgili eğitimler verilmesi, tecr6be ve bilgi paylaşımı ile bilinç d6zeyinin artırılması, denetimlerin etkili kılınması ve kayıt dışı çalışmanın 6n6ne geçilmesi gerektiği dikkate alınmalıdır.

İş sağlığı ve g6venliği alanında iyi uygulamaları teşvik edici bir yaklaşım benimsenmelidir. 6rneğin; belirlenecek s6relerde iş kazası yaşanmayan işyerleri açısından prim indirimleri vb. d6zenlemeler getirilmesi; ortak iş sağlığı ve g6venliği birimlerinin kurulması ve iş sağlığı ve

güvenliği sistemleri kurulmasında kolaylaştırıcı teşvik mekanizmalarına yer verilmesi düşünülebilir.

Kayıtdışı Ekonomi

Gerek haksız rekabete neden olması gerekse sosyal hakları zedelemesi bakımından, kayıtdışı ekonomi ile mücadele güçlendirilmelidir. Kayıtdışı faaliyetler özendirilmeli, ekonominin kayıtdışı istihdam yaratma potansiyeli güçlendirilmeli, denetim kapasitesi artırılmalı, yaptırımlar ağırlaştırılmalı ve kayıtdışı ile mücadelede toplumsal mutabakat kuvvetlendirilmelidir.

Yasal düzenlemeler, istihdamı geliştirecek ve kayıt dışılığı teşvik etmeyecek şekilde ele alınmalı; kapsamlı bir sosyal güvenlik reformu ile desteklenmelidir. Ücret dışı işgücü maliyetlerinin düşürülmesi, kayıt dışılıkla mücadele politikasını da destekleyecektir. Ücret dışı işgücü maliyetleri üzerindeki yükler azaltılırken, kayıt altına alma girişimleri eş zamanlı olarak yapılmalıdır.

“SOSYAL İÇERME” TEMASI İLE İLGİLİ TÜSİAD GÖRÜŞLERİ

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunun politikalara yansıtılması ve politikaları hayata geçirmek için gereken bütçelemenin yapılması, kadınların toplumsal hayatın her alanına katılımını ve zihniyet dönüşümünü sağlamanın önkoşullarından biridir.

Çalışmak veya kendi işini kurmak isteyen kadınların yerelde çeşitli mekanizmalarla desteklenmesi gereklidir.

Eğitim alan kadın, çalışma hayatına daha çok katılmaktadır. Kadın-erkek okullaşma oranları arasındaki farkın ortaöğretim ve yükseköğretimde de giderilmesi sağlanmalıdır.

Eğitim seviyesi yükseldikçe kadınların işgücüne katılım oranı artsa da, kadınların çalışma hayatına girmesinin veya çalışma hayatında kalıcı olabilmesinin önünde başka engeller de mevcuttur. Ev ve aile sorumluluklarını sadece kadınların üzerine bırakarak kadın istihdamını artırma hedefine ulaşmamız mümkün görünmemektedir. Kadınların özellikle çocuk sahibi olduktan sonra çalışma yaşamından uzaklaşmak durumunda kaldıklarını dikkate alarak, ev ve iş yaşamını uyumlaştırma politikaları ve bu kapsamda kreşlerin yaygınlaştırılması önem taşımaktadır. Mevzuatta, çalışan kadınların çocukları için emzirme odası/kreş hizmetinin sağlanmasından işverenleri yükümlü tutan düzenlemeler mevcuttur. Kamu ve yerel yönetimleri de bu hizmetin sunumuyla yükümlü tutan düzenlemeler yapılmalıdır. Tüm düzenlemelerde yaptırımlar yerine “teşvik” unsuruna ağırlık verilmelidir.

Araştırmalar gösteriyor ki kadın istihdamındaki 5 puanlık bir artış, yoksulluğu % 15 azaltmaktadır. Refah seviyemizi yükseltmek için kadınlarımızın eğitim ve iş hayatına

katılmasını desteklememiz gereklidir. Bu noktada bölgesel kalkınma politikalarına da değinmek gereklidir. Yerel düzeydeki kamu, özel, sivil toplum paydaşlarının kalkınma politikalarının oluşturulmasına katılımı çok önemlidir. Avrupa Birliği ile uyumlu olarak ülkemizde oluşturulan 26 adet Kalkınma Ajansının önemli hedeflerinden biri, “kadının sosyal, ekonomik, siyasal hayata katılımcılığının artırılması” olarak belirlenmiştir. Ajansların, bölgelerinde kadının eğitimi, kadın istihdamı, kadın girişimciliği konularında projelere daha fazla öncelik vermesinin, kalkınma sürecini de hızlandıracağına inanıyoruz.

Aile-Ev İçi Şiddetin Engellenmesi

Her şehirde veya belli bir nüfusun üzerindeki yerlerde aile-ev içi şiddet görmüş kişiler için sığınma evi açması zorunluluğu getirilmelidir. Sığınma evlerinin sayısı artırılmalı, bu konuda 5393 Sayılı Belediye Kanununun 14. Maddesinde 12/11/2012 tarihinde yapılan düzenlemeye göre; “Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000’in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler.” ifadesi yer almaktadır. Bu hükmün uygulamada hayata geçmesi büyük önem taşımakta olup takibi yapılmalıdır. Geçiş sürecinde resmi kurumların misafirhaneleri de gerekli koruyucu önlemler alınarak acil hallerde kullanılabilir. Şiddet mağdurlarının barınacağı yerler ile ilgili kurumların kapasitelerinin (şiddet mağdurlarının kişisel bilgileri değil, sadece kurum kapasitesini gösterir bilgi) ortak bir bilgi ağında toplanması bu kişilerin uygun yerlere vakit kaybedilmeden yerleşmelerini kolaylaştırılacaktır. Koruma tedbirleri ile ilgili gerekli bütçenin sağlanması da çok önemlidir.

“SAĞLIK” TEMASI İLE İLGİLİ TÜSİAD GÖRÜŞLERİ¹

Sağlık Sektörü için Politika Önerileri

- Sağlık hizmetlerinin "hastalık odaklı" olmasından ziyade, koruyucu ve sağlığı geliştirici hizmetler, birinci basamakta güçlü bir örgütlenme ve ekip hizmeti ile sunulabilecek şekilde biçimlendirilmelidir.
- Sağlıkta veri ve bilgi sistemlerinden, başta kronik hastalıklar olmak üzere, hastalık yönetim sürecinde yararlanılması ve sağlık sisteminin performansının geliştirilmesi sağlanmalıdır.
- Sağlık hizmetlerinde etkililiği sağlamaya, kamu ve özel sektörde sağlık hizmeti sunumunda maliyet etkinliğe yönelik adımlar atılmalıdır. Söz konusu süreçte ilgili tüm taraflar arasında yeterli iletişim ve işbirliği sağlanması sağlık sistemi reformlarının temel bir parçası olmalıdır.
- Sağlık Bakanlığı'nın rasyonel, güçlü ve kapsamlı bir ulusal sağlık insan gücü politikası izleyebilmesi için Kalkınma Bakanlığı, TÜİK ve Yüksek Öğretim Kurulu ile işbirliği içerisinde ülke ve il düzeyinde, epidemiyolojik ve demografik verilere dayanarak daha iyi bir sağlık insan gücü planlaması yapılmalıdır.

---

¹ Prof. Dr. Ayşe Akın, Prof. Dr. Korkut Ersoy tarafından yazılan ve 2012 yılında yayımlanan “2050’ye Doğru Nüfusbilim ve Yönetim: Sağlık Sistemine Bakış” isimli TÜSİAD-UNFPA Raporundan alınmıştır.
<http://www.tusiad.org/rsc/shared/file/Saglik-Sistemine-Bakis.pdf>

- Aktif yaşlanma desteklenmeli, yaşlıların sosyal yaşama katılmalarını özendirerek ve üretkenliklerini artıracak programlar oluşturulmalıdır.
- Kadın ve çocuk sağlığının önemli bir belirleyicisi, kadın ve çocuğun statüsü ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığının varlığıdır. Bu yönü ile Türkiye'de kadın ve çocuk sağlığını iyileştirmede "gender mainstreaming" olarak ifade edilen, toplumsal cinsiyet eşitliği bakışının ülkenin bütün plan, program ve yasalarına entegre edilmesi, bu hususun ülkenin kalkınma planlarında bütün başlıklar altında ortak kesen bir konu olarak vurgulanması ve uygulamalara yansıtılması acilen sağlanmalıdır.

Sağlık Sisteminde Destekleyici Ortamın Oluşturulması için Gerekli Ortam Faktörleri

Türkiye'nin demografik dönüşümüne paralel olarak oluşturulan politika önerilerinin uygulamalarda olumlu sonuç verebilmesi için mutlaka göz önüne alınması gereken bir takım ortam faktörleri bulunmaktadır. Bunlardan bazıları aşağıda verilmektedir:

- Olumsuz çevresel ve diğer koşullarla bağlantılı olarak artan hastalık yüklerinin azaltılması ve genel sağlık durumunun iyileştirilmesinde, sadece daha iyi sağlık hizmetlerinin sunumu yeterli olamayacaktır. Sağlık Bakanlığı tarafından diğer kilit bakanlıkları da içeren sektörler arası kapsamlı halk sağlığı eylem planlarının koordine edilmesi ve uygulanmasının sağlanması önem taşımaktadır.
- Birinci basamakta hekim ve diğer sağlık personelinden oluşan ekiple verilen "Temel Sağlık Hizmeti Yaklaşımı" ilke olarak sürdürülmeli ve bu ekipteki yetersiz insan gücü sorununun giderilerek çağdaş bir yaklaşım olan temel sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması sağlanmalıdır. Hizmet basamakları arasında gerekli iletişim, işbirliği ve destek bağı oluşturulmalıdır.
- Sağlık sistemlerinin temel hedeflerinden biri olan sağlık hizmetlerine erişimde hakkaniyetin sağlanması için yoksulluk ve düşük sağlık düzeyi ilişkisine odaklanılmalı, yoksulların sağlık harcamaları nedeniyle daha fazla gelir kaybına uğramamalarını sağlamaya yönelik stratejiler, yoksulların sağlık düzeylerinin geliştirilmesine yönelik stratejilerle birlikte değerlendirilmelidir. İzlenecek stratejilerde "sağlığın doğuştan sahip olunan bir insan hakkı olduğu"; bu hakkın yeterince kullanılmasını sağlamanın ise "devletin görevi" olduğu ilkeleri asla göz ardı edilmemelidir.
- Toplumun sağlık düzeyinin geliştirilmesi amacına yönelik yapılan faaliyetlerin başarılı olabilmesinin önkoşulu, toplumun kendi sağlığını koruma bilincini kazanmasıdır. Bu nedenle halkın sağlık hizmeti talep etme ve sağlığını koruma bilincini geliştirmeye ve sağlığın geliştirilmesine yönelik halk sağlığı hizmetlerinin ve eğitim programlarının geliştirilmesi ve sürekliliğinin sağlanmasına daha fazla kaynak ayrılmalıdır.